

ВІДГУК

офіційного опонента

завідувача відділу мистецької освіти Інституту педагогіки НАПН України,
доктора педагогічних наук, професора **КОМАРОВСЬКОЇ Оксани Анатоліївни**

на дисертацію **ХАНЬ Цзяє** на тему:

«Формування ціннісного світогляду у студентів коледжів мистецтв

Китайської Народної Республіки»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»
галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Дисертація Хань Цзяє присвячена проблемі, яка перебуває на перетині сучасних завдань професійної мистецької освіти, виховання особистості та аксіологічного осмислення результатів освітнього процесу. Її актуальність визначається тим, що підготовка майбутнього фахівця мистецької галузі не може обмежуватися набуттям технічних умінь, художньо-виконавської майстерності та професійних компетентностей. Мистецька діяльність безпосередньо пов'язана зі способом сприйняття людиною світу, оцінюванням культурних явищ, моральним вибором, ставленням до суспільства й відповідальністю за зміст і вплив створюваного культурного продукту.

Особливої значущості ця проблема набуває в умовах трансформації мистецької освіти Китайської Народної Республіки, де традиційна культурна спадщина, сучасні мистецькі практики, цифровізація та міжнародна взаємодія утворюють складне освітнє середовище. Авторка слушно виходить із виявленої суперечності між високим рівнем професійно-технічної підготовки та недостатньою системністю формування аксіологічної сфери студентів мистецьких коледжів. Важливо, що актуальність у дисертації не зводиться до загального твердження про необхідність виховання цінностей, а пов'язується з потребою визначити зміст, педагогічні умови, технологічні механізми та критерії сформованості ціннісного світогляду майбутніх митців.

Переконливим є також обґрунтування дослідницької доцільності наукової проблематики. Аспірантка показує, що значний масив досліджень стосується ціннісного виховання загалом, музичної та інших видів мистецької підготовки, тоді як цілісна методика формування ціннісного світогляду студентів мистецьких коледжів у специфічному соціокультурному контексті КНР розроблена недостатньо. Саме ця обставина надає темі дисертації науковій визначеності та практичній затребуваності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Сформульовані дисертанткою завдання дослідження охоплюють усі його етапи: від теоретичного осмислення проблеми, зокрема деталізоване уточнення ключових понять, до розроблення моделі й експериментальної перевірки методики і педагогічних умов.

Теоретична частина дисертації має міждисциплінарний характер. Авторка залучає філософські, психолого-педагогічні, культурологічні та мистецтвознавчі напрацювання. Феномен ціннісного світогляду розглядається на міждисциплінарному перетині і постає як складне особистісне утворення, пов'язане із ціннісно-смісловими орієнтаціями, культурною ідентичністю, моральними установками, естетичним ставленням і професійним самовизначенням. У результаті авторкою логічно запропоновано визначення ціннісного світогляду студентів коледжів мистецтв як цілісної системи ціннісно-сміслових орієнтацій, що впливає на поведінкові моделі, особисті рішення, ставлення до навчання, професійного становлення, соціальних відносин і культурних аспектів життя. Важливо й те, що структура

феномену розкрита через естетичні, моральні та соціокультурні цінності, а процес його формування схарактеризовано як динамічний, поетапний та інтегративний.

Безперечно, позитивом є аналіз нормативних документів, що стосуються освіти КНР, що дозволило виокремити реальні передумови формування ціннісного світогляду здобувачів освіти і максимально конкретизувати його методичні засади.

Достатньо обґрунтованою є й методологічна база дослідження, зокрема ретельно відібрані наукові підходи до дослідження.

Методи дослідження поєднують теоретичні, емпіричні (педагогічне спостереження, анкетування, тестування, педагогічний експеримент), статистичні, зокрема опрацювання результатів відповідає комплексному характеру проблеми, а використання критерію χ^2 Пірсона дає змогу перейти від опису динаміки до статистичного зіставлення результатів контрольної та експериментальної груп.

Обґрунтованість висновків підсилюється узгодженістю теоретичної моделі з практичною частиною дослідження. Розроблена модель охоплює цільовий, змістово-діяльнісний і контрольнo-діагностичний блоки, а методика реалізується через визначені педагогічні умови та поетапну організацію роботи. Така побудова забезпечує внутрішню логіку дослідження і дозволяє простежити зв'язок між концептуальними положеннями та експериментальними результатами.

Наукова новизна одержаних результатів. До вагомих результатів дослідження, що визначають його наукову новизну, належать:

- уточнення ключових дефініцій у контексті заявленої проблематики, зокрема, поняття «ціннісний світогляд студентів коледжів» як цілісну систему ціннісно-сміслових орієнтацій, яка впливає на їхні поведінкові моделі, особисті рішення і ставлення до навчання, кар'єри, соціальних відносин і культурних аспектів життя, включає ієрархію цінностей, сприйняття мистецтва як вищої цінності, що визначає професійну діяльність та особистісне ставлення до світу, фахове становлення, самоствердження, набуття статусу й розвиток унікальних здібностей в умовах мистецької освіти;

- розроблення діагностувальної процедури вимірювання сформованості ціннісного світогляду студентів коледжів мистецтв (критерії, показники, прогнозований опис рівнів);

- розроблення цілісної *методичної конструкції* формування досліджуваної якості, зокрема *моделі* формування ціннісного світогляду в студентів коледжів мистецтв КНР, що охоплює цільовий, змістово-діяльнісний і контрольнo-діагностичний взаємопов'язані блоки; *методики* (концептуальну основу якої складають науково-методичні підходи для педагогічного проєктування процесу формування ціннісного світогляду у поєднанні аксіологічного; культурно-ціннісного; інтерактивного; інноваційно-цифрового; індивідуалізованого) і *педагогічних умов* формування ціннісного світогляду в студентів коледжів мистецтв (занурення в національну культурну спадщину як основа й інструмент ціннісного виховання, інтеграція естетичних дисциплін для розвитку естетичного мислення як основи ціннісного світогляду, використання інноваційних технологій для формування ціннісного світогляду студентів коледжів мистецтв), а також умотивовано їхню важливість для означеного процесу.

Особливу увагу привертає акцентування такої педагогічної умови, як занурення в національну культурну спадщину як основу й інструмент ціннісного виховання, що має значення не лише для здобувачів освіти КНР, а й будь-якої національної системи освіти, зокрема і української, де проходила навчання дисертантка.

Теоретичне і практичне значення дослідження. Теоретичне значення роботи полягає в уточненні ключових дефініцій на підставі міждисциплінарного аналізу теоретичних джерел і аналізу нормативної бази та їхньої проєкції на освітній процес підготовки студентів

коледжів мистецтв КНР, у систематизації наукових підходів до проблеми ціннісного та світоглядного становлення студентської молоді, конкретизації їх застосування до мистецької освіти КНР, а також у побудові концептуальної основи для педагогічного проектування процесу формування ціннісного світогляду. Важливим результатом є спроба інтегрувати як взаємопов'язані аксіологічний, культурно-ціннісний, інтерактивний, інноваційно-цифровий та індивідуалізований підходи.

Практична цінність дисертації визначається удосконаленням змісту та методичних засад освітнього процесу з формування ціннісного світогляду студентів через упровадження авторської методики й спецкурсу «Формування ціннісного світогляду в майбутніх фахівців з кіномистецтва». Авторський спецкурс «Формування ціннісного світогляду в майбутніх фахівців з кіномистецтва» містить п'ять модулів і передбачає тестування, захист проєктів та аналітичні есе; а практична частина (власне методика) пропонує доцільні й адекватні меті спецкурсу форми – дискусії, аналіз кінофрагментів, кейси, групові проєкти, рефлексивні завдання, розроблення сценаріїв і концепцій соціально орієнтованих короткометражних фільмів. Така практична конкретизація робить результати дослідження затребуваними для використання в освітніх і виховних програмах мистецьких коледжів.

Оцінка структури та змісту дисертації. Дисертація має логічну структуру та складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У *першому розділі* «Теоретичні засади формування ціннісного світогляду студентів коледжів мистецтв КНР» здійснено теоретичний аналіз проблеми формування ціннісного світогляду студентів коледжів мистецтв КНР. Розглянуто основні підходи до осмислення ціннісного світогляду у філософському, психологічному та педагогічному контекстах, що дало змогу визначити теоретичні засади подальшого дослідження. Особливу увагу приділено з'ясуванню сутності поняття «ціннісний світогляд» та його змістовому наповненню щодо студентської молоді, яка здобуває мистецьку освіту. На основі аналізу наукових підходів авторка конкретизує розуміння ціннісного світогляду студентів коледжів мистецтв як системи ціннісно-сміслових орієнтацій, що формується під впливом освіти, культури та соціального досвіду і визначає ставлення особистості до мистецтва, культури, моральних норм, соціальної взаємодії та професійної діяльності.

У розділі також розглянуто специфіку мистецької освіти в КНР як середовища формування ціннісних орієнтацій студентської молоді. Враховано значення національної культури та культурної спадщини Китаю у становленні ціннісних орієнтирів майбутніх фахівців мистецького профілю.

Другий розділ «Теоретико-методичні засади формування ціннісного світогляду студентів коледжів мистецтв» присвячено розробленню педагогічних засад формування ціннісного світогляду студентів коледжів мистецтв. У ньому здійснено перехід від теоретичного осмислення проблеми до визначення конкретних педагогічних засобів її розв'язання. У розділі обґрунтовано педагогічні умови, які, відповідно до концепції дослідження, забезпечують ефективність формування ціннісного світогляду студентів. У розділі також представлено структурно-функціональну модель формування ціннісного світогляду студентів коледжів мистецтв. Модель охоплює цільовий, змістово-діяльнісний та контрольний-діагностичний блоки.

Третій розділ «Експериментальна перевірка ефективності методики формування ціннісного світогляду студентів коледжів мистецтв» сфокусовано на опис організації та проведенню експериментальної роботи, що спрямована на перевірку ефективності запропонованих педагогічних умов і методики формування ціннісного світогляду студентів. Експериментальна робота проводилася у п'яти закладах освіти КНР та була зосереджена

на студентах спеціальності «Кіно і телебачення». Загалом у констатувальному та формуальному етапах дослідження взяли участь 343 студенти, з яких 170 становили експериментальну групу, а 173 – контрольну. Таким чином, третій розділ забезпечує експериментальну перевірку положень, розроблених у попередніх розділах, та демонструє результати практичної реалізації запропонованої педагогічної системи формування ціннісного світогляду студентів мистецьких коледжів.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Хань Цзяє, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та побажання:

1. Теоретична частина дисертації містить значний масив підходів до осмислення ціннісного світогляду. Водночас було б доцільно в межах подальшого розвитку авторської концепції виразніше показати механізм переходу від загальної системи цінностей до її особистісного прийняття студентом. Особливої уваги заслуговує питання, які саме педагогічні дії забезпечують перехід від знання про цінність до її внутрішнього смислового прийняття.

2. Запропонована структура ціннісного світогляду є переконливою, однак взаємозв'язки між естетичними, моральними та соціокультурними цінностями могли б бути представлені ще більш диференційовано. Для мистецької освіти це важливо, оскільки одна й та сама мистецька ситуація може одночасно актуалізувати естетичну оцінку, моральне судження та культурну ідентифікацію. Ці зв'язки могли б стати окремим предметом подальшого дослідження.

3. У роботі вдало поєднано критерії, показники та рівні сформованості ціннісного світогляду. Водночас для подальшого вдосконалення діагностувальної системи було б корисно ширше розглянути питання співвідношення самооцінювальних даних студентів із даними педагогічного спостереження та результатами аналізу навчально-творчої діяльності. Такий підхід дав би можливість повніше врахувати складність досліджуваного феномена.

4. Авторка експериментально підтверджує результативність комплексу педагогічних умов. У перспективі науково логічним було б визначити внесок кожної умови окремо та їх синергійну взаємодію. Це дозволило б точніше зрозуміти, чи однаковою мірою необхідні всі складові методики для досягнення зафіксованої позитивної динаміки.

Загальний висновок. Дисертація Хань Цзяє на тему: «Формування ціннісного світогляду у студентів коледжів мистецтв Китайської Народної Республіки» є самостійним і цілісним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне науково-педагогічне завдання, що полягало в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики формування ціннісного світогляду студентів мистецьких коледжів КНР. Враховуючи актуальність теми, наукову новизну отриманих результатів та їхнє практичне значення, зазначаємо, що дисертація є завершеною науковою працею, що має вагомое теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її авторка Хань Цзяє заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Офіційний опонент завідувач відділу мистецької освіти Інституту педагогіки НАПН України, доктор педагогічних наук, професор Оксана КОМАРОВСЬКА